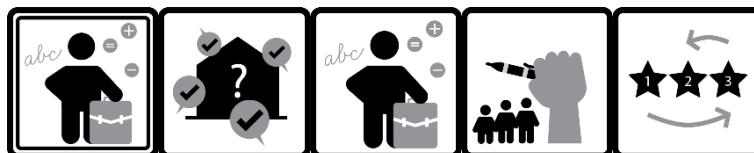

Odborné postupy

v pedagogickej a poradenskej praxi

Využitie rozvíjajúcich aktivít pri edukácii žiaka s viacnásobným postihnutím v špeciálnej základnej škole

Kompetenčný rámec:

ZARIADENIA	ŠZŠ, poradenské zariadenie – CŠPP
ODBORNÝ ZAMESTNANEC	špeciálny pedagóg
VEKOVÁ KATEGÓRIA	I. stupeň ZŠ
FORMA	skupinová
VYPRACOVAL	PaedDr. Vladimír Viluda
KONZULTANTKY	PaedDr. Renáta Póčová, Mgr. Helena Baráthová
DÁTUM	apríl 2022

Žiak s viacnásobným postihnutím

Úvod do problematiky

Problematika vzdelávania žiakov s viacnásobným postihnutím je veľmi obsiahla. V úvode je potrebné porozumieť samotnému termínu viacnásobné postihnutie. Podľa Vaška (2001, in Vančová, 2005) je viacnásobné postihnutie multifaktoriálne, multikauzálne a multisymptomatically podmienený fenomén, ktorý je dôsledkom súčinnosti participujúcich postihnutí či narušení. Ich interakciou a vzájomným prekrývaním vzniká tzv. synergetický efekt, t. j. nová kvalita postihnutia – odlišná od jednoduchého súčtu postihnutí a narušení.

Žiaci s ťažkým a viacnásobným postihnutím boli v minulosti oslobodení od plnenia povinnej školskej dochádzky. Boli považovaní za nevzdelávateľných, čím boli úplne vylúčení zo spoločenského života, čo obmedzovalo možnosť ich osobného rozvoja a vedome sa tak znižovala ich ľudská dôstojnosť. V súčasnosti sa títo žiaci vzdelávajú, aplikujú sa rôzne špeciálne prístupy, ktoré sa využívajú pri rozvoji elementárnych zručností a schopností viacnásobne postihnutých žiakov. Zaznamenáva sa tým obrovský posun v spoločnosti a v samotných humanitných vedách.

V praxi je možné sa stretnúť s dvoma základnými deleniami viacnásobne postihnutých detí a žiakov – v kombinácii s mentálnym postihnutím a bez mentálneho postihnutia. V populácii viacnásobne postihnutých žiakov je najviac takých, ktorých postihnutie je v kombinácii mentálneho postihnutia s iným postihnutím. Takíto žiaci sa podľa školskej legislatívy vzdelávajú podľa vzdelávacích programov pre žiakov s viacnásobným postihnutím v kombinácii s mentálnym postihnutím príslušného stupňa pre primárne vzdelávanie. V praxi to ale znamená potrebu novej kvality, spoluprácu viacerých odborníkov (multidisciplinárny prístup) a spravidla koordinujúcu osobu – napr. triedny učiteľ. Na úrovni primárneho vzdelávania sa žiakom poskytuje rozvoj kľúčových kompetencií ako základu vzdelania s podrobne rozpracovanými cieľmi, či už v rámci vzdelávacieho kurikula alebo vo vyššej kvalite v rámci individuálneho vzdelávacieho programu pre každého žiaka podľa jeho schopností a možností.

Základné princípy

Základným princípom edukácie žiakov s viacnásobným postihnutím (ďalej VNP) je správne nastavenie **individuálneho vzdelávacieho programu** (ďalej IVP) ako vyššej kvality edukačného kurikula.

IVP žiaka obsahuje:

- základné informácie o žiakovi a vplyve jeho diagnózy na výchovno-vzdelávací proces,
- požiadavky na úpravu prostredia školy a triedy,
- modifikáciu obsahu vzdelávania,
- aplikáciu špeciálnych vzdelávacích postupov,
- špecifiká organizácie a foriem vzdelávania,
- požiadavky na zabezpečenie kompenzačných pomôcok a špeciálnych učebných pomôcok,
- zabezpečenie servisu odborníkov – špeciálneho pedagóga, psychológa, logopéda a iných.

Tento odborný postup sa orientuje na kombináciu **mentálneho postihnutia s telesným postihnutím**.

V problematike edukácie žiakov s VNP sa nastavuje **IVP** s cieľovým zameraním na:

- osvojovanie základných hygienických a sebaobslužných návykov,
- rozvíjanie pohyblivosti žiakov,
- rozvíjanie komunikačnej schopnosti,
- spolupracovanie so skupinou,
- prejavovanie pozitívnych pocitov,

- rozvíjanie vnímavosti, pozornosti, poznania, vedomostí.

Kľúčové je vytvorenie **týždenných plánov rozvoja kompetencií** – nie tematických plánov. Pri práci so žiakmi s VNP sa využívajú tieto stratégie:

- spolupráca s asistentom učiteľa,
- spolupráca s odbornými zamestnancami – špeciálny pedagóg, psychológ, fyzioterapeut, logopéd,
- spolupráca s rodinou,
- využívanie procesuálnych schém, edukačných programov, námetových hier, edukačných hier, zážitkového učenia, inštruktážnych videí, interaktívnej tabule, počúvania piesní, príbehov, práce s pracovnými listami, edukačných maľovaniek.

Veľmi dôležitou súčasťou princípov vo vzdelávaní žiakov s VNP je neustále hľadanie spôsobov modifikácie aktivít tak, aby boli zvládnuteľné pre každého žiaka zapojeného do každej aktivity s adekvátnou podporou, či už asistenta učiteľa, samotného učiteľa, kolektívu, resp. vhodne zvolenej edukačnej a kompenzačnej pomôcky.

Ciele

Cieľom odborného postupu je zvyšovanie kompetencií žiaka v oblasti sebaobsluhy a kognitívnych schopností. Odborný postup poskytuje stručný súbor aktivít smerujúcich na zvýšenie úrovne socializácie žiakov s VNP v kolektíve, na zdokonaľovanie ich sebaobslužných návykov, na rozvíjanie zmyslového vnímania a na aktivizáciu vnímania, pohybu a komunikácie.

Postup riešenia

V návrhu odborného postupu sú zapracované na dosiahnutie stanovených cieľov štyri aktivity.

1. **sociálne interakcie v kolektíve,**
2. **sebaobsluha,**
3. **vzdelávacie individuálne aktivity,**
4. **uvolňovacie a relaxačné aktivity.**

Aktivita 1 – SOCIÁLNE INTERAKCIE V KOLEKTÍVE

Touto aktivitou sledujeme aktivizáciu každého žiaka s cieľom jeho integrácie do tímu – kolektívu. Aktivity striedame zo súboru aktivít, zameranie ostáva. Pravidelne vytvárame ranný kruh, prostredníctvom ktorého aktivizujeme pozornosť žiaka, sústredenie, vnímanie a pamäť.

Začíname pozdravom, privítaním v skupine, pomenovaním dňa, mesiaca. Využívame riekanky, básničky, názorný materiál, pomôcky. Žiakom, u ktorých je to potrebné, umožníme komunikáciu prostredníctvom AAK systému.

Nasledujú aktivizujúce metódy modifikované pre žiakov s VNP – pexeso podľa témy týždňa (farby, geometrické tvary, dopravné prostriedky, moja rodina, zvieratká, príroda, hudobné nástroje...), hmatové pexeso – žiak pomocou hmatu a farebného rozlíšenia, vizualizáciou priraduje pexeso. Pohybové riekanky na rôzne témy (ranné vstávanie, les, ide vláčik, stromy...).

Príklady aktivít zameraných na sociálne interakcie:

Do aktivít zapájame všetkých žiakov, bez ohľadu na ich mobilitu. Pri žiakoch s kombináciou telesného postihnutia vykonávame aktivity na vozíku s podporou asistenta učiteľa. Popri sociálnych interakciách rozvíjame aj pohybové schopnosti, hmatové vnímanie a pamäť.

1. Žiaci sa pochyťajú za ruky spolu s učiteľom, točia sa do kruhu a spoločne si zaspievajú pesničku:
Kruh, môj malý kamarát, stále sa chce so mnou hrať. Dookola sa stále točí ako ja na kolotoči.

U imobilných žiakov využívame pomoc asistenta učiteľa, ktorý vedie invalidný vozík, prípadne kočík v kruhu. Tým je zabezpečená interakcia aj imobilného žiaka v kolektíve a aktivite.

2. Žiakom dáme do ruky názornú ukážku – kruh, každý podľa svojich možností začne krútiť týmto kruhom ako volantom a začne „šoférovať“, chodiť po triede. Spoločne si zaspievajú pesničku:
Bager a tatrovka (Fíha Tralala).

V prípade, ak žiak nie je schopný uchopiť a udržať kruh, asistent učiteľa chytí jeho ruky a spoločne uchopia kruh a podľa možností sa presúvajú vozíkom po triede (imitujú šoférovanie). Ani v tomto prípade nevyčleňujeme žiadneho žiaka z aktivity.

3. Pomocou hmatu si z vreca vyberú správny kruh. Na začiatku sa žiak oboznámi s povrchom malého hmatového kruhu pomocou dotyku, ako aj vizuálne. Vo vreci sú ukryté malé aj veľké kruhy. Úlohou žiaka je pomocou hmatu vybrať jeden správny kruh.

Pre žiakov, ktorí majú sťažené hmatové vnímanie, vedíme ruku vo vreci spoločne, a to buď v spolupráci s učiteľom, alebo asistentom učiteľa. V týchto prípadoch volíme aj max. dva kruhy vo vreci, jeden malý a jeden veľký.

4. Hmatové pexeso – na začiatku sa žiaci oboznámia s hmatovým pexesom. Páry s rovnakou textúrou majú rovnakú farbu. Je vhodné, aby sme na začiatku hry použili tri, poprípade štyri dvojice pexesa. Úlohou žiaka je rozlíšiť a porovnať jednotlivé taktilné povrchy a pomocou dotyku priradiť rovnaké materiály. Pre imobilných žiakov volíme oboznámenie sa s povrchom priložením dvojíc (max. dvoch) krukám žiaka, ktorý ho ohmatáva, skúma štruktúru povrchu hmatom v spolupráci s asistentom učiteľa.

Aktivita 2 – SEBAOBSLUHA

Aktivity využívané pri osvojovaní sebaobslužných činností:

1. *Procesuálna schéma* – podľa pripravenej procesuálnej schémy demonštrujeme žiakom správny postup umývania rúk v jednotlivých krokoch, ktoré žiaci následne imitujú bez použitia vody, mydla a uteráka.
2. *Videomodeling* – pomocou interaktívnej tabule zobrazíme žiakom mp3 nahrávku *Čisté ruky* – na vizuálnu podporu v spojení s hudbou pri osvojovaní zručnosti umývania rúk. Následne si pozrieme inštruktážne video postupu umývania rúk.
3. *Hry s vodou v napustenej nádobe* – oboznamovanie sa s vodou, mydlom, uterákom, umývaním. Ruky žiaka namočíme do vody, prelievame vodu z ruky do ruky, chytáme predmety plávajúce vo vode, prekladáme ich z ruky do ruky, chytáme mydlo, mydlíme si ruky, umývame ich, nakoniec žiakovi umyjeme ruky čistou vodou a utrieme uterákom, papierovou utierkou a vedíme ho k najväčšej miere samostatnosti pri danej činnosti.
4. *Umývanie rúk* podľa jednotlivých krokov – dodržiavanie následnosti krokov s pomocou učiteľa, asistenta učiteľa:
  - ruky si namočíme,
  - použijeme dostatok mydla, aby pokrylo všetky miesta na rukách,
  - krúživým pohybom šúchame dlane,
  - trieme si pravú dlaň cez zadnú časť ľavej ruky, prepletieme si prsty a naopak,
  - dlane si položíme jednu na druhú, prepletieme si prsty a šúchame ich o seba,
  - končeky prstov si chytíme do druhej ruky,
  - do dlane uchopíme palec a umývame ho krúživým pohybom,
  - končekmi prstov pravej ruky umývame ľavú dlaň a naopak,
  - opláchneme a utrieme si ruky,
  - ruky priložíme k nosu a vdychujeme vôňu umytých rúk.

Pre žiakov s VNP volíme adekvátnu pomoc pri každom kroku, činnosť komentujeme slovne a následne spoločne so žiakom vykonávame konkrétny úkon, napr. vodením rúk pri namáčaní rúk, krúživých pohyboch šúchania dlaní atď.

5. *Rozstrihané obrázky* – rozstriháme obrázky procesuálnej schémy umývania rúk a ukladáme ich podľa

jednotlivých krokov v poradí zľava doprava, prípadne zhora nadol. Samotné ukladanie obrázkov slovne komentujeme. Žiaci môžu podľa schopností ukladať obrázky procesualnej schémy aj samostatne podľa inštrukcií. Tí, pre ktorých je to náročné, ukladajú obrázky schémy spoločne s učiteľom, resp. asistentom učiteľa.

6. *Maľované čítanie – Ruky, ktoré čisté boli, poriadne sa zašpinili* – čítanie príbehu žiakom, ukazujeme na obrázky, vyhľadávame obrázky podľa otázok, pokynov, komentujeme činnosť.

Využitím názornej a demonštračnej metódy s metódou viacnásobného opakovania, multisenzorického spracovania a intenzívnej spätnej väzby sa snažíme u žiakov s viacnásobným postihnutím dosiahnuť čo najvyšší stupeň samostatnosti pri zvládnutí sebaobslužných činností.

Aktivita 3 – VZDELÁVACIE INDIVIDUÁLNE AKTIVITY

Veľmi prospešným sa ukazuje realizovať vzdelávanie a iné odborné aktivity so žiakmi s VNP v špecializovaných edukačných miestnostiach z koncepcie **Snoezelen**. Viacerí odborníci sa zhodujú, že pobytom žiakov v Snoezelen miestnosti sa u nich zlepšuje dispozícia uvoľnenia sa, čo je pozorovateľné aj na vytrvalosti počas realizácie aktivity. Prejavujú iniciatívu a spontánnosť pri výbere činností, podnetov v miestnosti. Preukazujú zvýšený záujem o okolie a schopnosť navodzovania kontaktu, čo je pozitívum pri komunikácii žiaka s ťažkým a viacnásobným postihnutím. Taktiež nastáva napredovanie v rozvoji jemnej a hrubej motoriky a v zmyslovom vnímaní.

Snoezelen teda môžeme považovať a označovať aj ako podpornú edukačnú metódu, zameranú prevažne na podporu výchovy a vzdelávania. Jej cieľom bude podpora aktivizácie počas priebehu učenia, podpora kognitívnych procesov, žiakom predkladá nové skúsenosti, podnety podporujúce iniciatívu, sebarealizáciu a pod. (Korušiaková, 2013).

Edukačné aktivity v Snoezelen

Pomôcky: UV koberčeky, terapeutický piesok, ryža, jemné kamienky, fazuľa v nádobách.

1. Stimulácia hmatového vnímania:
Na začiatku aktivity sa žiak postupne oboznámi s rozličným materiálom – pieskom, ryžou... Žiakovi necháme dostatočný priestor na skúmanie. Jednotlivé povrchy skúma hmatom – prechádza rukami po jednotlivých materiáloch, materiál presýpa medzi rukami, „píše, kreslí“ do rozličných materiálov.
2. Stimulácia zrakového vnímania:
Na začiatku aktivity sa žiak oboznámi s UV koberčekom. Spoznáva farby, tvary, ich farebné rozlíšenie, povrch. Prstom sa snaží prejsť po jednotlivých farebných obrazcoch, tvaroch. Následne sa snaží jednotlivé farebné tvary vysypať rozličným materiálom – pieskom, ryžou, krupicou... Používa dlaňový úchop. Obmena – žiak na jednotlivé obrazce vkladá fazuľu, drobné kamienky, mušle – používa štipcový úchop.

Aktivita 4 – UVOĽNOVACIE A RELAXAČNÉ AKTIVITY

Na uvoľnenie a relaxáciu využívame najčastejšie aktivity z koncepcie Snoezelen. Snoezelen je multifunkčná metóda, ktorá sa realizuje v obzvlášť príjemnom a upravenom prostredí pomocou svetelných a zvukových prvkov, vôní a hudby, pričom jej cieľom je vyvolať zmyslových pocitov (<http://snoezelen.sk/>).

Zmyslové podnety cielene riadia a usporadúvajú impulzy, vône, vyvolávajú príjemné spomienky a potrebu snívať, vizuálne efekty tvorené projektormi a farebnými kolesami prebúdzajú pozornosť. Táto špeciálne zariadená miestnosť indikuje pohodu. V uvoľnenej a pokojnej atmosfére strach pomíne a žiaci sa cítia bezpečne. Príjemné a upravené prostredie je určené predovšetkým pre žiakov s vývinovými poruchami učenia, mentálnym, telesným či viacnásobným postihnutím.

Hlavným ťažiskom koncepcie Snoezelen je uvedenie si vlastného tela a zmyslových zážitkov. Toto uvedenie vzniká na základe hlbokých rozlišujúcich a izolovaných pocitov a zmyslov, ktoré multisenzorické prostredie v pozícii relaxácie a uvoľnenia vyvolá (Vančová, 2010).

Filatová, Janků (2010) definujú ciele využiteľné počas edukácie žiakov ako:

- uvoľnenie,
- emocionalita,
- subvencia sebarealizácie, vnímania,
- zníženie agresívneho správania,
- rozvoj komunikácie, motoriky,
- rozvoj kognitívnych schopností, integrácie a socializácie.

Návrh konkrétnej aktivity zameriavame na cieleňú voľbu buď uvoľňovania, alebo relaxácie.

Uvoľňovacia aktivita:

Medzi základné uvoľňovacie aktivity je v našom prípade zaradovaná *bazálna stimulácia*. Tú aplikujeme jednému žiakovi, ostatní zaujmú svoj obľúbený priestor na relaxáciu.

Bazálnu stimuláciu aplikujeme nasledovným spôsobom:

Začíname vždy od hlavy po päty. Ako prvý krok volíme bodovú *orofaciálnu stimuláciu podľa Moralesa*. Tú aplikujeme vždy v miestnosti Snoezelen, v pokojnom relaxačnom prostredí. Doba trvania je približne päť minút, aplikácia je sústredená na tvár. Prvý krok robíme *srdiečko* – pohyb vykonávame prstami obidvoch rúk smerom z čela k brade. Druhý krok je *slniečko* – prstami obidvoch rúk postupujeme z boku tváre do stredu. Nasleduje *bodová orofaciálna stimulácia*, pri ktorej obidvoma ukazovákmi zľahka zatlačíme na body (vnútorné strany obočia, spánky, nad koreňom nosa, na krídla nosa, jamka pod nosom nad hornou perou, obidva ústne kútiky a medzi bradou a spodnou perou) po dobu päť sekúnd a celé cvičenie by sa malo opakovať trikrát za sebou.

Po aplikácii orofaciálnej stimulácie aplikujeme *somatickú stimuláciu*, a to podľa aktuálnej potreby upokojujúcu, resp. povzbudzujúcu.

Somatická stimulácia upokojujúca

Súčasne u žiaka sledujeme:

- stimuláciu vnímania telesnej schémy,
- skúsenosť s vlastným telom,
- navodenie celkového telesného uvoľnenia.

Pri upokojujúcej somatickej stimulácii vykonávame všetky pohyby v smere rastu chlpcov, ktoré podávajú presnú informáciu o telesnej forme a spôsobe upokojenia. Základnými prvkami koncepcie bazálnej stimulácie je vnímanie, pohyb a komunikácia.

Ako základnú pomôcku používame froté ponožky na ruky alebo návleky na ruky z príjemného materiálu na dotyk. Žiaka vždy informujeme o začatí stimulácie adekvátne jeho schopnosti vnímať a spracovať informácie. Dôležitá je komunikácia sním, pri pravidelnom absolvovaní bazálnej stimulácie reaguje uvoľnením sa, zavretím očí, úsmevom a čaká na realizáciu – teší sa. Na hrudníku vykonávame stimuláciu v smere od stredu trupu k vonkajšej strane hrudníka. Horné končatiny stimulujeme od ramien ku končekom prstov. Dolné končatiny stimulujeme od panvy ku končekom prstov na chodidlách. Chrbát stimulujeme tak, že postupujeme od chrbtice k vonkajšej strane trupu.

Povzbudzujúca somatická stimulácia

Súčasne u žiaka sledujeme:

- stimuláciu vnímania telesnej schémy,
- skúsenosť s vlastným telom,
- zvyšovanie pozornosti, úrovne vedomia,
- zvyšovanie svalového tonusu,
- podporu aktivity žiaka,
- prípravu na následné pôsobenie fyzioterapeuta.

Pri povzbudzujúcej somatickej stimulácii vykonávame všetky pohyby proti rastu chlpov. Žiaka informujeme o začatí stimulácie adekvátne jeho schopnosti vnímať a spracovať informácie. Dôležitá je komunikácia so žiakom. Používame pomôcky, ktoré sú potrebné aj pri upokojujúcej somatickej stimulácii. Postupujeme podobne ako pri upokojujúcej, ale na končatinách postupujeme v smere proti rastu chlpov, čo znamená od končekov prstov smerom k ramenu. Na hrudníku začíname na vonkajších stranách trupu a končíme v strede hrudníka. Dolné končatiny stimulujeme od končekov prstov smerom ku panve, chrbát stimulujeme v smere od vonkajších strán ku chrbtici. Tvár stimulujeme oboma rukami pedagóga v smere od brady k čelu.

Výstup činnosti

Na základe uvedených odborných postupov uvádzame prehľadné zhrnutie jednotlivých výstupov v práci so žiakmi s VNP v kombinácii mentálneho postihnutia s telesným postihnutím.

Z praxe vychádzajú ako efektívne nasledujúce procesy:

- naďalej edukovať žiakov v Snoezelen miestnosti, pretože jej nenásilný prístup s rešpektovaním psychohygieny a pozitívnej klímy má pozitívny vplyv na žiaka,
- pobyt v Snoezelen miestnosti nie je taký podstatný, ako jej pravidelné navštevovanie, ktoré prispieva k pozitívnemu rozvíjaniu žiaka,
- odbornosť pedagóga/terapeuta zaškoleného v podpornej Snoezelen metóde umožňuje pedagógovi využívať cielene všetky podnety, predmety a technológie nachádzajúce sa v miestnosti,
- náročnosť edukácie si vyžaduje systematické a odborné vzdelávanie v oblasti vývinu komplexnej osobnosti,
- neustále vyhľadávať, skúmať a skúšať nové prístupy k žiakom, ktoré pôsobia efektívne a zmysluplne na edukáciu žiakov,
- využívať predkladané pomôcky a technické prístroje na stimuláciu zmyslov, ktoré cielene stimulujú všetky zmysly u žiaka,
- poskytovať nové zážitky žiakom, a tak u nich vytvárať pozitívnu zmyslovú skúsenosť,
- zahrnúť jednotlivé prvky terapie do procesu edukácie žiakov s ťažkým a viacnásobným postihnutím, ktoré prinášajú pozitíva pôsobiace na osobnosť žiaka.

Dané činnosti sú zaznamenané v pedagogickej dokumentácii a sú obsahom individuálneho vzdelávacieho programu žiaka. Výstup je súčasťou:

- individuálneho vzdelávacieho programu žiaka,
- prípravy na vyučovaciu hodinu,
- zápisu v triednej knihe,
- zápisníc z hodnotenia IVP na metodických združeniach,
- osobného spisu žiaka.

Spolupráca

Pri edukácii žiaka s viacnásobným postihnutím v kombinácii mentálneho postihnutia s telesným postihnutím je nevyhnutná intenzívna multidisciplinárna spolupráca viacerých odborníkov. Spoluprácou rozumieme okrem priamej intervencie všetkých zúčastnených strán so žiakom aj spoluprácu medzi zúčastnenými stranami vzájomne. V mnohých prípadoch logopéd edukuje učiteľa, ako má postupovať v práci s konkrétnymi žiakmi, liečebný pedagóg poskytne zaškolenie učiteľa, akým spôsobom využiť konkrétne terapeutické aktivity. Fyzioterapeut taktiež inštruuje učiteľa, ako správne naplňať nastavené cvičenia a metódy, na čo si dať prioritne pozor, čoho sa vyvarovať a pod. V takýchto prípadoch ide o vzájomnú multidisciplinárnu spoluprácu zúčastnených strán.

Špeciálny pedagóg – učiteľ – diagnostika, návrh pedagogických postupov rozvoja žiaka s individualizovaním potrieb, tvorba individuálnych vzdelávacích programov ako vyššieho stupňa edukačného kurikula, vedenie

záznamov pedagogických výsledkov žiaka a skutočností hodných zreteľa, návrhy ďalšieho odborného vedenia žiaka v spolupráci s rodinou.

Liečebný pedagóg – odborné vedenie terapeutických aktivít s edukačnými cieľmi (muzikoterapia, arteterapia, dramaterapia, biblioterapia). Zaškoľovanie učiteľa na prácu s liečbnopedagogickými aktivitami v procese edukácie žiakov. Školenia môžu prebiehať formou inovačných vzdelávaní, kurzov.

Logopéd – rozvíjanie verbálnej a neverbálnej komunikácie žiakov, spolupráca pri vyvodzovaní hlások a korekcia nesprávnych komunikačných návykov. Základom takejto spolupráce môže byť spoločné odlíšenie žiakov, ktorí majú a nemajú komunikačný zámer, u žiakov s neverbálnou komunikáciou určenie preferovaného spôsobu alternatívnej komunikácie. Pre efektívne rozvíjanie slovnej zásoby je okrem mnohonásobného opakovania dôležité, aby boli znaky predvádzané rovnako učiteľom, logopedom i rodičom. Preto je vhodné zaškoliť rodiča v tom, ktoré znaky sa práve dieťa počas aktivít na vyučovaní učí a ako presne ich realizovať. Odporúča sa tiež spoločne s rodičom navrhnuť, pri akých denných aktivitách môže tieto znaky používať doma.

Psychológ – podporné ciele aktivity s rodinou, skupinou rodičov s homogénnym problémom.

Fyzioter/fyzioterapeut – nastavenie potrebných fyziorehabilitačných cvičení a metód na lokomóciu, uvoľnenie. Spolupráca s rodičom, učiteľom pri korekcii nesprávnych pohybových stereotypov. Po stanovení diagnózy lekárom zohráva významnú úlohu fyzioterapeut s príslušnou kvalifikáciou. Aby sa pri stanovovaní rehabilitačného cieľa a programu predišlo diagnostickým chybám, je potrebné postupovať od symptómu k diagnóze. V rehabilitačnej diagnostike je potrebné vyjadrovať sa nielen kvalitatívne, ale aj kvantitatívne, a to pri hodnotení stupňa funkčného postihnutia na úrovni poruchy alebo hendikepu. Sústavné je pozorovanie chôdze, predklonu, kontraktúr (trvalo skrátene svalov), postavenia a rotácie hlavy, postavenia HKK, svalovej sily a tonusu, postavenia trupu, hrudníka a brucha, stereotypu dýchania. Pozorovanie postavenia DKK, hodnotenie celkového postoja, držania tela, zakrivenia chrčtice, hodnotenie oslabených a skrátene svalov.

Pediater/pedopsychiater – odborná starostlivosť o dieťaťa z pohľadu prevencie, diagnostiky a liečby ochorení/diagnostika a liečba psychických porúch, popis kontraindikácií, vplyv diagnózy na ďalšie odborné vedenie, edukácia rodičov.

Sociálny pracovník – odporúčenie na zabezpečenie pobytov, kompenzačných náhrad, sprístupnenie informácií o možnostiach nárokovateľných kompenzácií a služieb (rehabilitačné pobyty, kúpeľné liečby, dotácie na zabezpečenie materiálnych nárokovateľných kompenzačných pomôcok ako špeciálne lokomočné pomôcky, automobil, zabezpečenie príspevkov na debarierizáciu domáceho prostredia, finančná výpomoc pre rodiča...).

Úskalia postupu

Pri aktivitách so žiakmi s VNP v kombinácii mentálneho postihnutia s telesným postihnutím je potrebné dbať na aktuálny stav každého žiaka. Sú výnimky, ktorým vyslovene nevyhovuje pobyt v tmavom prostredí. Takíto žiaci nemôžu vykonávať aktivity v miestnosti Snoezelen. Je veľmi podstatné poznať každého žiaka, pozorovať jeho správanie, prežívanie a vyhodnocovať každý jeho posun – pokrok. Práca so žiakmi s VNP je mimoriadne náročná, s veľmi drobnými úspechmi, ktoré badať výnimočne, preto je nutné zaznamenávať posuny, pokroky u žiakov v edukačných aktivitách aj v uvoľňovacích aktivitách. Taktiež býva častým problémom neporozumenie inštrukcií smerovaných žiakom, pretože ich miera porozumenia je veľmi nízka. Je nutné používať slovník, ktorému rozumejú, čo znamená veľmi jednoduchý, až kým si žiak neosvojí význam slov – inštrukcií.

Čomu sa vyhnúť

Pri popisovaných odborných postupoch je potrebné eliminovať pocit strachu, napätia „z neznáma“. Žiak musí vedieť, čo sa ide diať, musí byť informovaný a stotožnený s aktivitami. Dôležité je vyhýbať sa neočakávaným zmenám v postupoch, keďže sa žiaci viacnásobným opakovaním jednotlivých aktivít postupne uvoľnia a spolupracujú pri nich. Pri každej zmene reagujú spazmami (mimovoľným stiahnutím svalstva), nedôverou, nepokojom. Na plánované zmeny v postupoch je vhodné ich vopred pripraviť vysvetlením, komentárom.

V aktivitách môže nastať situácia, v ktorej žiak s VNP nie je ochotný spolupracovať s učiteľom alebo terapeutom. V žiadnom prípade nie je vhodné žiaka nútiť do aktivít, pretože sú založené na uvoľnení, spokojnosti a stotožnení žiaka s aktivitami. V opačnom prípade dochádza k zablokovaniu, reaguje najčastejšie plačom. V takom prípade nie je vhodné pokračovať v aktivitách, ale hľadať iné vhodné metódy na ciele rozvoj osobnosti žiaka s VNP. Odporúča sa oprieť o spoluprácu so psychológom, prípadne fyzioterapeutom pri uvoľňovaní svalového napätia u žiakov s VNP aj inými metódami.

Doplňujúce informácie

Kvalifikačné predpoklady:

- vysokoškolské vzdelanie II. stupňa u špeciálneho pedagóga, liečebného pedagóga, logopéda, psychológa,
- špeciálna pedagogika — učiteľstvo pre špeciálne školy – pedagogika mentálne postihnutých,
- pedagogické vzdelanie – asistent učiteľa,
- kurz bazálnej stimulácie – akreditovaný vzdelávací program spočívajúci z troch modulov (základný, nadstavbový, prehľbujúci);
- certifikované kurzy na metodiku Snoezelen:
<http://snoezelen.sk/>,
www.3lobit.sk/snoezelen,
www.snoezelen-msc.cz;
- kurzy orofaciálnej a bazálnej stimulácie:
AKL (Asociace klinických logopédů České republiky) kurzy vyhradené pre logopédov a klinických logopédov www.klinickalogopedie.cz,
kurzy orofaciálnej a bazálnej stimulácie u detí s neurovývinovým ochorením: www.alos.cz
www.bazalni-stimulace.cz.

Zoznam použitých metód:

- pozorovanie,
- skupinová práca,
- rozhovor,
- metódy viacnásobného opakovania,
- metódy individuálneho prístupu,
- metóda slovného sprostredkovania,
- metóda sprostredkovania pohybom,
- metóda videomodeling,
- procesuálne schémy,
- koncepcia *Snoezelen*,
- koncepcia *orofaciálnej stimulácie podľa Moralesa*,
- koncepcia *bazálnej a somatickej stimulácie*.

Zoznam organizácií:

- Spojená škola internátna, M. Urbana 160/45, Námestovo,
- Centrum špeciálnopedagogického poradenstva, M. Urbana 160/45, Námestovo,
- Súkromné centrum špeciálnopedagogického poradenstva, Hviezdoslavova 201, Námestovo.

**Skúsenosť multidisciplinárneho prístupu v rámci pedagogickej a poradenskej praxe
zodpovedajúca popísanej téme:**

- Žiak s viacnásobným postihnutím a rozvíjajúce aktivity v edukácii.

Použité zdroje

FILATOVÁ, R., JANKŮ, K.: *Snoezelen*. Ostrava: Asociace konceptů Snoezelen. 2010. 111 s. ISBN 978-80-260-0115-7.

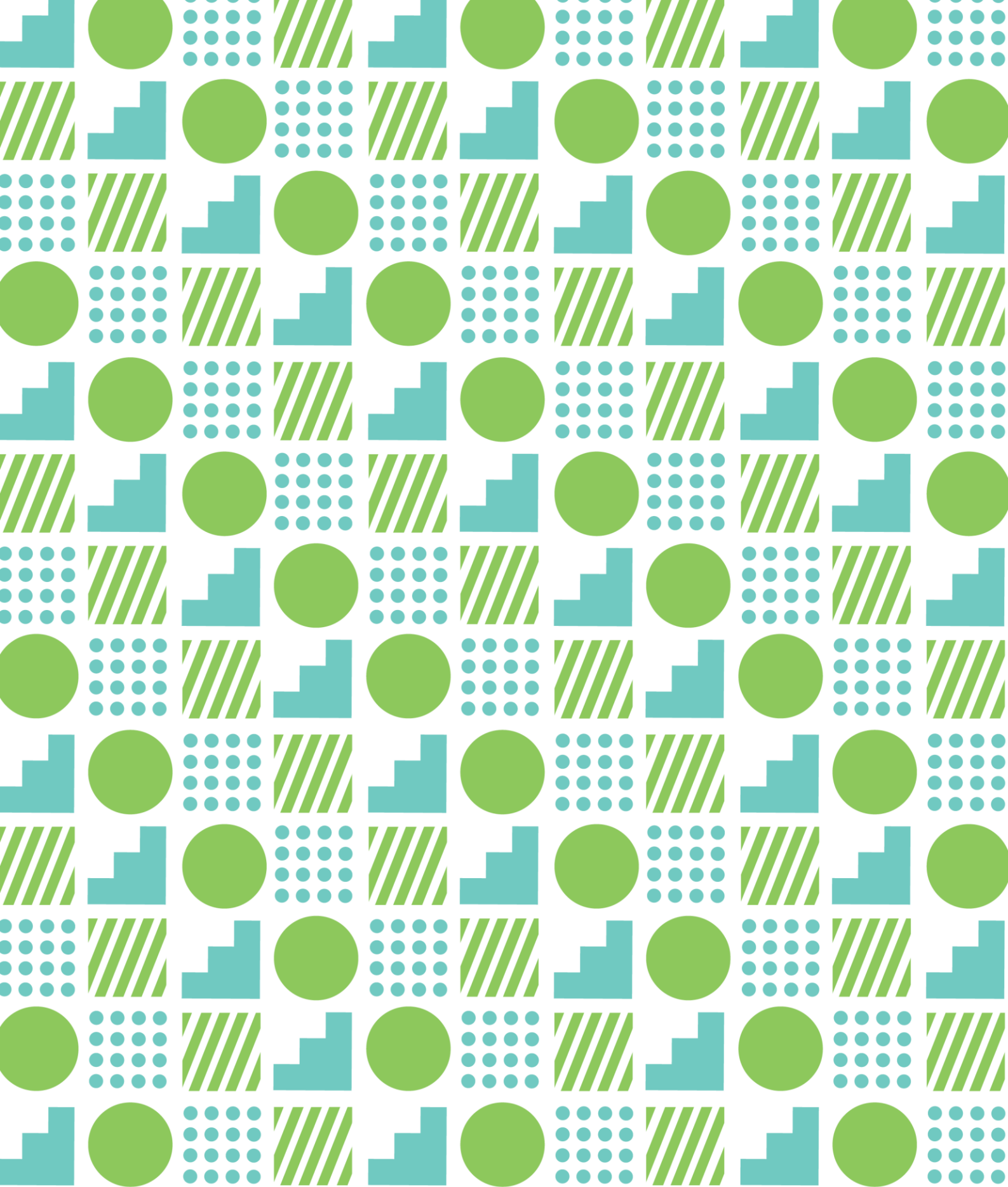
KORUŠIAKOVÁ, J.: Edukácia žiakov s ťažkým viacnásobným postihnutím prostredníctvom metódy Snoezelen. Bratislava: MPC, 2013. 32 s.

VANČOVÁ, A.: *Pedagogika viacnásobne postihnutých*. Bratislava: KKT, o. z., 2010. 184 s. ISBN 978-80-970-2281-5.

VANČOVÁ, A.: *Základy pedagogiky mentálne postihnutých*. Bratislava: Sapientia, 2005. 332 s. ISBN 809-68-7976-6.

www.snoezelen.sk

VÝSKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY
NÁRODNÝ PROJEKT

Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie
k inklúzii a úspešnosti na trhu práce